

Očistíme české vlastence. (V pořadí 146. porada České společnosti rukopisné)

UKOPISY

Dlouhá cesta za pravdou

Bojovníci za pravost slavných rukopisů se nevzdávají ani 190 let poté

V každé učebnici je napsáno, že Rukopisy královédvorský a zelenohorský jsou padělky. Většina z nás na existenci těchto ikon místních vlastenců, kteří s jejich pomocí dokazovali, že český jazyk má tisícileté kořeny, zapomněla v momentě, kdy se ve škole uzavřela kapitola o národním obrození. Pro mimořádně trpělivé členy České společnosti rukopisné to ovšem tímto okamžikem teprve začalo. A pokračuje dodnes: vystavení posměchu se pokoušejí oživit tezi, že slavná díla nevznikla před 200 lety rukou šikovných padělatelů, ale že je tady máme minimálně od středověku. Je to marný boj, naděje nadšenců jsou však velké. Teď se upínají k nekonečným možnostem vědy, která nabízí mikroskopické zkoumání částic železa v inkoustu, jímž jsou rukopisy napsány. Historici to berou s rezervou a Národní muzeum rovnou odmítá rukopisy pro nové pokusy vydat.

Napsali to pěkně. (Rukopis zelenohorský)

„Musíme je chránit,“ říká ředitel tamní knihovny Martin Sekera. Bojovníci proti „největšímu omylu českých dějin“ se ale nevzdávají.

Všichni pro

Třicet studentů napjatě poslouchá výklad svého spolužáka o původu Královédvorského a Zelenohorského rukopisu. Když přednášející ztichne, ve třídě propuká bouřlivá debata. Učitel nemůže žáky utiшит, a tak dává o pravosti rukopisů hlasovat. Na jedné straně jsou čítanky, ve kterých je napsáno, že „středověké rukopisy“ nalezené v roce 1817 padělal jejich objevitel Václav Hanka. Na straně druhé stojí sedmnáctiletý student Jiří Urban, který toto vysvětlení nebere. A třída je na jeho straně: studenti jednohlasně rozhodují, že rukopisy musejí být pravé. Píše se rok 1963 a pro Jiřího Urbana začíná boj za pravdu.

O pětáctřicet let později stojí Jiří Urban opět před skupinou lidí a vášnivě mluví o Václavu Hankovi. Je těsně před Vánoci a před ním nesedí gymnazisté, ale osm lidí, kteří se na první pohled k sobě nehodí – upravená studentka narozená několik měsíců před sametovou revolucí, intelektuálové kolem třicítky, vědkyně a starší pánové, kteří pamatují Masaryka a vzájemně se oslovují akademickými tituly. Jsme na poradě České společnosti rukopisné, ve sborovně stavební fakulty v pražských Dejvicích se její členové setkávají jednou měsíčně a připlývají si vínem ve skleničkách od hořčice. Jejich cílem je očistit všechny obrozence, kteří v rukopisy věřili. V pořadí 148. schůze společnosti začíná jako vždy přesně v pět, na stole

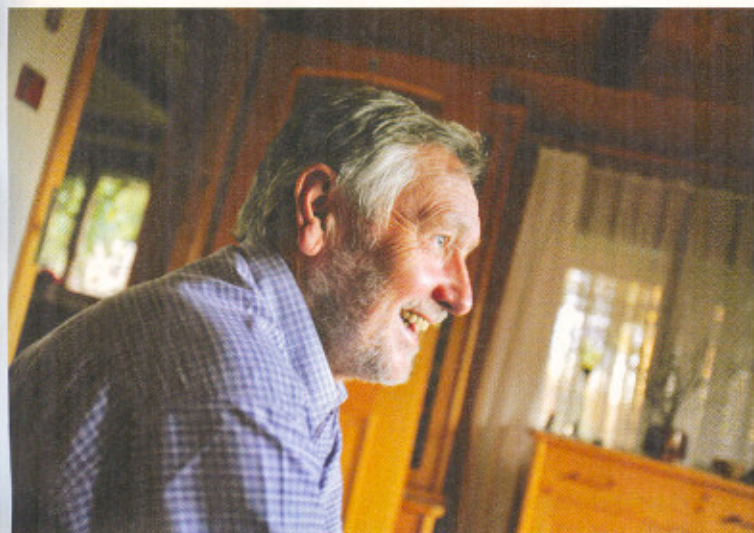
světluje to dnešní češtinou, která také není jednotným celkem.

A připomíná, že mladý právník Hanka by podle něj nemohl mít schopnosti vyrobit dokument, který by zamotal hlavu tolika lidem. A co slavná berlínská modř, barva známá teprve 300 let, použitá na iniciále? „Hanka po nález dokumenty obnovoval a přikrášloval,“ říká Jiří Urban.

Své argumenty připravuje v útulné dřevěné chatě na kraji brdských lesů. V rámci rekonstrukce nechal na její zadní stranu přistavět ještě jednu malou místnost, aby zde mohl mít všech svých 300 publikací o rukopisech. Ačkoliv většina pečlivě seřazených časopisů vyšla již

My je nevydáme

Možná to půjde rychleji, než očekává. Rukopisná společnost totiž nemá žádné potíže s dorostem. Většina členů se k rukopisům dostala v gymnaziálním věku a třicátníci tvoří téměř polovinu z 50 členů společnosti. „To se jednoduše dědí,“ směje se mladý historik Jaroslav Svátek, kterého přivedl jeho dědeček, člen prvorepublikové společnosti, která byla později zakázána nacisty. „Za Masaryka to byla spíše politická iniciativa,“ vzpomíná tehdejší člen architekt Radomil Šolc na setkání v budově Národního muzea na Václavském náměstí. Dnes jde více o literární rozměr rukopisů, potvrzuje předseda společnosti Karel Nesměrák. Během dne sedí ve vakuově čisté laboratoři mezi

Čekáme na vnuky. (Zakladatel České společnosti rukopisné Jiří Urban)

Umím to z paměti. (Milovník rukopisů Karel Nesměrák)

leží spousta historických knih, odborných časopisů a výstřížků z novin. Téměř každý si připravil krátký referát, ostatní bedlivě poslouchají a dělají si poznámky. „Je to děsivý omyl,“ shrnuje náladu Urban.

Čeští vlastenci před dvěma stoletími na epických písních o bojích s nepřáteli Slovanů a lyrických básních na 32 stranách pergamentu stavěli zdejší národní a jazykovou tradici. Spousta věcí v tom příběhu ale nehrála a k uznávaným kritikům pravosti rukopisů patřili historik Josef Dobrovský, jazykovědec Jan Gebauer a také budoucí prezident Tomáš G. Masaryk. Jde o to, že dokumenty líčí dějiny idealistickým způsobem, který neodpovídá dobovým pramenům, a nesedí ani použitá gramatika. Během dvou set let tedy zástupci různých vědních disciplín provedli několik rozběrů, v sedmdesátých letech minulého století se rukopisy zabýval dokonce pražský kriminalistický ústav. Vědecká obec se shoduje na verzi, že rukopisy jsou padělky, ale otazníky zůstávají. Chemické rozbory stárí papíru a inkoustu byly zatím provedeny tři a jeden z nich pravost rukopisu potvrdil. Vědci to ale vysvětlili tím, že padělatel použil původní pergamen, na kterém vyškralal dřívější text a přes něj napsal nový.

Jiří Urban se zlobí, že komunisté rukopisy odmítli předem jako projev českého nacionalismu. Nelíbí se mu ani gramatická kritika – odchylky od středověkého modelu jsou prý „normální“. Vy-

Zastánci pravosti rukopisů by chtěli pokračovat v jejich zkoumání, ale Národní muzeum to odmítá.

před více než sto lety, nikde není ani smítko prachu. Elegantní penzista se nezdržuje kocháním se přírodou, ale vrací se znova a znova do českých dějin. Před patnácti lety obnovil tehdejší zeměměřič s dalšími jedenácti nadšenci Českou společnost rukopisnou, kde v padesátých letech ještě před rozpuštěním roce 1953 působil jeho otec. Ten mu také odkázal svou rozsáhlou knihovnu.

Jiří Urban rád jezdí po Praze a dává si symbolicky sraz pod sochou Františka Palackého. Tomuto velikánovi české historie sice dnes kritici vyčítají, že redukoval české dějiny na boj s Němci, ale Urban tuto skepsi nesdílí. „Byl to nadšenec, v archívech spolykal mračna prachu,“ zasní se amatérský historik. Dnes vkládá velké naděje do svých vnuků. „Jsou jim teprve jeden a čtyři roky, ale až budou trochu starší, hned jim budu o rukopisech vyprávět,“ těší se Jiří Urban.

chemickými zkoumkami, ve volném čase se rád začte do rukopisů. „Čtu si vždy jinou pasáž, záleží to na tom, jakou mám zrovna náladu,“ vysvětluje analytický chemik až nepřírozně uhlazenou češtinou. Dříve uměl dokonce celé pasáže Robert Jan Hřebíček. „Je to nádherná literatura,“ říká třicetiletý teolog, který poprvé přišel do společnosti také jako středoškolák.

Všichni se zároveň upínají k novým možnostem. Na další průzkum rukopisů by mohli dostat grant od ministerstva kultury, ten však letos odmítlo Národní muzeum, které je majitelem cenosti. „Považujeme závěry dosavadního bádání za dostatečné. Požadavek odebrání vzorku z rukopisu je nepřijatelný,“ trvá na svém ředitel Knihovny Národního muzea Martin Sekera. Takové rozhodnutí není ojedinělé, ředitel nedává rád z ruky například ani starší vydání novin. Svolení k bádání by prý dal až v momentě, kdyby se na jeho nutnosti shodla široká vědecká obec. Ta však zapálené členy rukopisné společnosti nepovažuje za partnery.

Každopádně platí, že chemická analýza, která by potvrdila dosavadní oficiální postoj, by mohla svět obhájců pravosti rukopisů fatálně nabourat. „Asi bych byla docela zklamaná, kdyby se potvrdila oficiální verze o falzech,“ říká dvacetiletá studentka Martina Hlízová z Kladna. Ostatní si tuto možnost raději ani nepřipouštějí. ■

BÁRA PROCHÁZKOVÁ
FOTO PETRA MÁŠOVÁ